

Seminar o inkluziji Roma: Korak naprijed za Bosnu i Hercegovinu

4. juli 2011.

Operativni zaključci

I. Multidisciplinarna pitanja

- a) Romske NVO trebale bi biti blisko uključene u izradu, sprovođenje i monitoring akcionih planova i programa za rješavanje problema Roma. Dobre prakse u pogledu inkluzije Roma trebalo bi dijeliti i replicirati. Uloga **predstavnik Roma u donošenju odluka** trebalo bi da bude poboljšana. Trebalo bi razmotriti i položaj i **potrebe žena i devojčica Romkinja**.
- b) Efikasna **koordinacija** između organa vlasti na državnom i entitetskom nivou sa organima nižih nivoa neophodna je za transparentno i djelotvorno sprovođenje akcionih planova za rješavanje problema Roma. Takođe je neophodno poboljšati koordinaciju unutar romskog NVO sektora. Saradnju organa vlasti BiH sa romskim NVO bi takođe trebalo intenzivirati.
- c) Trebalo bi obezbijediti sistematsko **prikupljanje podataka** u centrima za socijalni rad i drugim relevantnim ustanovama. Ovi podaci moraju biti dostupni svim institucijama uključenim u planiranje programa i projekata namijenjenih rješavanju pitanja inkluzije Roma.
- d) Kako bi se pratio napredak u sprovođenju Akcionog plana za rješavanje problema Roma, Vlada bi trebalo da uspostavi **sistem za monitoring i izvještavanje** koji bi obuhvatao standardizovane mehanizme i jedinstvene procedure za prikupljanje podataka. Trebalo bi osnovati i stručna tijela za monitoring čiji bi članovi bili i predstavnici Roma. Mora se obezbijediti i **evaluacija** pilot-projekata.
- e) **Mediji** će se podstaći da igraju aktivniju ulogu u promovisanju pozitivne slike o romskoj zajednici. Trebalo bi sprovesti komunikacione kampanje namijenjene široj javnosti kako bi se nastavila borba protiv predrasuda i diskriminacije romske populacije. Pozitivni primeri i uzori korišćiće se za promjenu percepcije i obrazaca ponašanja.
- f) **Ombudsman BiH** bi trebalo da bude aktivniji kada je riječ o zaštiti i promovisanju prava Roma.

II. Upis u matične knjige rođenih

- a) **Sistem matičnih knjiga rođenih trebalo bi učiniti efikasnijim** putem odgovarajućih mjera na entitetskom i opštinskom nivou, među kojima su i ukidanje taksi za upis i naknadu troškova DNK analize.
- b) **Sva djeca moraju po rođenju biti upisana u matične knjige rođenih.** Opštine i romska udruženja podizaće nivo svijesti o značaju upisa u matične knjige rođenih za pristup postojećoj mreži socijalnih usluga i zaštite.
- c) Odgovorne institucije bi, blisko saradujući sa UNHCR-om, trebalo da donesu mjere kojima će se olakšati **sticanje državljanstva za lica bez državljanstva i izbjeglice**, u skladu sa međunarodnim i evropskim standardima.
- d) Trebalo bi donijeti Zakon o matičnim knjigama Federacije BiH i uskladiti ga sa odgovarajućim propisom RS. Trebalo bi sprovesti i **kampanju za upis u**

matične knjige u romskim zajednicama, te osigurati i podršku medijatora i romskih NVO.

III. Školovanje

- a) **Sva romska djeca**, pa i ona koja nisu upisana u matične knjige, trebalo bi da budu **upisana u škole**. Posebne napore trebalo bi usmjeriti na predškolsko obrazovanje. Trebalo bi razmotriti angažovanje vaspitača romske nacionalnosti, te poboljšati način obezbjeđivanja besplatnih udžbenika, obroka i stipendija za djecu lošijeg materijalnog stanja.
- b) Romska deca **ne smiju biti predmetom segregacije** u obrazovnim ustanovama. Kampanje za podizanje nivoa svijesti sprovodiće se među nastavnim osobljem i neromskom populacijom.
- c) Treba uložiti dodatne napore za rješavanje problema **odustajanja od obrazovanja**, uključujući i putem akcija NVO te ubliskoj saradnji sa roditeljima romske nacionalnosti, koji u ovoj oblasti takođe snose odgovornost.
- d) Dodatno će se razvijati **obrazovni kursevi i programi opismenjavanja** za odrasle Rome.
- e) Programi za poboljšanje veza između **obrazovnog sektora i tržišta rada**, kao i za osnaživanje mladih, biće pojačani.

IV. Stručno osposobljavanje i zapošljavanje

- a) **Akcionni plan za rješavanje pitanja Roma u oblasti zapošljavanja** trebalo bi revidirati po evaluaciji predviđenih mjera, kako bi što bolje izašlo u susret potrebama Roma i obezbijedila održivost.
- b) Trebalo bi uložiti napore u **zapošljavanje Roma** – i to i muškaraca i žena – u **javnom sektoru**, ministarstvima, obrazovnim institucijama, zavodima za zapošljavanje i centrima za socijalni rad, i to na pozicijama vaspitača, predavača i medijatora.
- c) Trebalo bi organizovati **stručno osposobljavanje** prilagođeno potrebama romske populacije i jasno vezano za buduće prilike za zapošljavanje.
- d) Fiskalne podsticaje i druge mjere trebalo bi usvojiti da bi se olakšalo zapošljavanje Roma u **privatnom sektoru** te samim Romima olakšalo osnivanje novih preduzeća.

V. Socijalna pitanja i zdravstvena zaštita (uključujući i trgovinu ljudima, eksploataciju djevojčica Romkinja, djece prosjaka i romske djece uopšte, i nasilje u porodici)

- a) **Akcionni plan za rješavanje problema Roma u oblasti zdravstvene zaštite** treba **revidirati** kako bi se njime što bolje ispunile potrebe romske populacije i donijele mjere za rješavanje njihovih problema.
- b) Trebalo bi donijeti **Akcionni plan za rješavanje problema Roma u oblasti socijalne zaštite** i time popuniti postojeće praznine u ovom sektoru.

- c) Vlasti u BiH trebalo bi da uvedu **zdravstvenu karticu** kojom bi se omogućilo pružanje zdravstvene zaštite svim Romima, pa i licima koja nisu upisana u matične knjige. Trebalo bi razmotriti i angažovanje **medijatora u zdravstvu**.
- d) Vlasti bi trebalo da omoguće besplatne zdravstvene prijeglede pre vakcinacije djece. Trebalo bi uložiti dodatne napore za poboljšanje roditeljskih vještina Roma radi **poboljšanja zdravlja djece** i njihovog razvoja. Treba pojačati napore koji se ulažu da bi se Romima omogućio pristup zdravstvenim uslugama tokom ranog djetinjstva i razvoja, kao i zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti.
- e) **Strateškim planovima za rano djetinjstvo i razvoj trebalo bi obuhvatiti inkluziju Roma u sve integrisane službe**. Te službe osnivaće se u bliskoj saradnji sa romskim zajednicama. Poseban naglasak biće stavljen na rano otkrivanje problema u razvoju i intervenisanje u tim slučajevima, kao i na tretiranje pothranjenosti i rad sa osobama sa posebnim potrebama.
- f) Vlasti će pojačati napore koji se ulažu u rješavanje **dječijeg prosjačenja i problema djece koja žive na ulici**. Primjena Protokola za sprječavanje dječijeg prosjačenja potpisanih u Sarajevu, Mostaru i Banjaluci biće pojačana i replicirana na drugim mjestima. Roditelji romske djece u ovom pogledu igraju bitnu ulogu.
- g) Odsjek za borbu protiv trgovine ljudima pri Ministarstvu bezbjednosti BiH poboljšaće saradnju sa drugim ministarstvima, ustanovama i NVO po pitanju usvajanja **mjera za borbu protiv trgovine djevojčicama i dječacima romske nacionalnosti**.
- h) Trebalo bi organizovati **obuke** za žene i muškarce po pitanju **sprečavanja nasilja u porodici i polno motivisanog nasilja**. Institucije (kao što su policija i centri za socijalni rad) i partneri sarađivaće sa romskim ženskim NVO.

VI. Stambeno zbrinjavanje

- a) **Akcionni plan za stambeno zbrinjavanje Roma** trebalo bi **revidirati** kako bi što bolje odražavao ne samo potrebe romske populacije, već i pružio mjere neophodne za ispunjavanje tih potreba.
- b) Opštine bi trebalo da obezbijede zemljište za **održivo formiranje legalnih naselja**, odnosno da **legalizuju** takozvana **neformalna naselja**.
- c) Opštine bi trebalo da pojačaju napore usmjerene na pružanje **adekvatnih/socijalnih stambenih jedinica** romskim porodicama koje nemaju dom, odnosno ne posjeduju nikakvu imovinu, te da osiguraju **priključivanje novosagrađenih stambenih jedinica na komunalnu infrastrukturu**.
- d) **Važeća metodologija za odabir korisnika projekata stambenog zbrinjavanja trebalo bi da bude revidirana**, čime bi trebalo razjasniti kriterijume za odabir na osnovu lekcija naučenih do sada a istovrijemeno zadržati i pristup usmjeren na zadovoljavanje potreba korisnika. Jasno se moraju razgraničiti uloge komisija za odabir korisnika, centara za socijalni rad i romskih predstavnika.
- e) Trebalo bi uspostaviti nezavisan **mehanizam** odnosno **tijelo za praćenje primjene projekata stambenog zbrinjavanja** od početka do kraja njihove primjene. Taj mehanizam bi trebalo da bude zasnovan na jasnim smjernicama, uključujući i smjernice za izbor romskih i drugih eksperata zaduženih za praćenje.

- f) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH izradiće **standardizovan model ugovora kojim će se urediti obaveze i odgovornost** korisnika projekata stambenog zbrinjavanja. MLJPI će ovo pitanje razmotriti u saradnji sa Odborom za Rome i predložiti potpisivanje pojedinačnih ugovora.